Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
EVGENI TANCHEV
föredraget den 10 december 2020 [1]

Mål C-416/20 PPU

TR
I närvaro av:
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg

(begäran om förhandsavgörande från Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland))

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Rambeslut 2002/584/RIF – Europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstater – Artikel 4a – Fakultativa skäl för vägran – Direktiv (EU) 2016/343 – Artiklarna 8 och 9 – Rätt att närvara personligen vid rättegången i brottmål – Den tilltalade har avvikit”

1. Denna begäran om förhandsavgörande rör verkställandet av två europeiska arresteringsorder, och den roll som den utfärdande medlemsstatens domstolar (i detta fall de rumänska domstolarna) respektive den verkställande medlemsstatens domstolar (i detta fall de tyska domstolarna) har vid kontrollen av att den utfärdande medlemsstaten har iakttagit Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden. [2] Begäran om förhandsavgörande aktualiserar frågan om de rättsliga myndigheterna i den verkställande medlemsstaten är skyldiga att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder på grund av att den utfärdande medlemsstaten har åsidosatt den berörda personens rättigheter enligt direktiv 2016/343?

2. Målet rör en rumänsk medborgare som har dömts för olika brott som begåtts i Rumänien. Mot denna bakgrund har rumänska domstolar utfärdat tre europeiska arresteringsorder i syfte att de tyska myndigheterna ska gripa och överlämna honom till Rumänien för verkställighet av de fängelsestraff som han dömts till. Den tolkningsfråga som har ställts till domstolen avser två av dessa tre arresteringsorder och rör, närmare bestämt, huruvida lagligheten av överlämnandet av en frihetsberövad person enligt rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, [3] i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 [4] (nedan kallat rambeslut 2002/584) är beroende av att den utfärdande medlemsstaten – i detta fall Rumänien – rättar sig efter bestämmelserna i direktiv 2016/343 och i synnerhet artiklarna 8 och 9 i detta direktiv.

1 Originalspråk: engelska.
2 EUT L 65, 2016, s. 1.
3 EGT L 190, 2002, s. 1.
4 EUT L 81, 2009, s. 24.

3. Jag har kommit fram till slutsatsen att den hänskjutande domstolen inte, mot bakgrund av tillämpliga unionsbestämmelser om grundläggande rättigheter, är skyldig att vägra att verkställa arresteringsordern i det nationella målet på grundval av rambeslut 2002/584. Direktiv 2016/343 påverkar inte denna slutsats.

I. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. Rambeslut 2002/584

4. Skälen 1, 5, 6 och 10 i rambeslut 2002/584 har följande lydelse:

”(1) Enligt slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors den 15–16 oktober 1999, särskilt punkt 35, bör det formella utlämningsförfarandet avskaffas bland medlemsstaterna när det gäller personer som är på flykt undan rättvisan efter att ha fått sin slutgiltiga dom, och förfaranden för utlämningsärenden påskyndas vad gäller personer som är misstänkta för brott.

…

(5) … De nuvarande förfarandena för utlämning är komplicerade och riskerar att ge upphov till förseningar, vilket kan avhjälpas genom införande av ett nytt förenklat system för överlämnande av dömda eller misstänkta personer för verkställighet av domar eller lagföring. …

(6) Den europeiska arresteringsorder som införs genom detta rambeslut utgör den första konkreta åtgärde[n]på det straffrättsliga området rörande principen om ömsesidigt erkännande, vilken Europeiska rådet har kallat en ’hörnsten’ i det rättsliga samarbetet.

…

(10) Systemet med en europeisk arresteringsorder vilar på en hög grad av förtroende mellan medlemsstaterna. Tillämpningen av systemet får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 6.1 [EU], vilket fastslagits av rådet med tillämpning av artikel 7.1 [EU], och med de följder som avses i artikel 7.2 [EU].

…”

5. Artikel 1 i rambeslut 2002/584, med rubriken ”Skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder” har följande lydelse:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat ska gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

2. Medlemsstaterna ska verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [EU].”

6. I artikel 3 i rambeslutet anges ett antal ”skäl till att verkställighet av den europeiska arresteringsordern ska vägras”. Mot bakgrund av omständigheterna i det nationella målet, såsom dessa har beskrivits av den hänskjutande domstolen är inget av dessa tillämpliga i förevarande fall. I artikel 4 i rambeslutet anges ett antal ”skäl till att verkställighet av den europeiska arresteringsordern får vägras”, vilka inte heller är tillämpliga i förevarande mål.

7. Före ändringen genom rambeslut 2009/299 innehöll rambeslut 2002/584 en bestämmelse, närmare bestämt artikel 5.1, i vilken föreskrevs att när en europeisk arresteringsorder hade utfärdats för verkställande av ett straff eller en annan åtgärd som har beslutats genom *utevarodom* och den berörda personen inte kallats personligen eller på annat sätt informerats om tidpunkt och plats för den förhandling som ledde till att beslutet fattades genom utevarodom, fick överlämnande ske på villkor att den utfärdande rättsliga myndigheten lämnade tillräckliga garantier om att den person som var föremål för den europeiska arresteringsordern skulle komma att ges möjlighet till en förnyad prövning av beslutet i den utfärdande medlemsstaten och att bli dömd i sin närvaro. Rambeslut 2009/299 innebar att artikel 5.1 utgick. Genom detta rambeslut infördes en ny artikel 4a om utfärdande av beslut genom *utevarodom*.

8. I skäl 1 i rambeslut 2009/299 anges följande:

”Den tilltalade personens rätt att personligen närvara vid förhandlingen ingår i rätten till en rättvis rättegång i artikel 6 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,[5] enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas tolkning. Denna domstol har också förklarat att den tilltalade personens rätt att personligen närvara vid förhandlingarna inte är absolut och att den tilltalade under vissa förhållanden av egen fri vilja, uttryckligen eller underförstått men otvetydigt, kan avsäga sig rätten att vara närvarande.”

9. I artikel 4a i rambeslut 2002/584 med rubriken ”Beslut när den berörda personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen” föreskrivs följande:

”1. Den verkställande rättsliga myndigheten får även vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, utfärdad i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd, efter ett beslut när personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen, såvida det inte i den europeiska arresteringsordern anges att personen i enlighet med ytterligare processuella krav i den utfärdande medlemsstatens nationella lagstiftning

(a) i god tid

(i) antingen kallats personligen och därigenom underrättades om tid och plats för den förhandling som ledde till beslutet, eller på annat sätt faktiskt officiellt underrättades om tid och plats för förhandlingen, på ett sådant sätt att man otvetydigt kan slå fast att han eller hon hade kännedom om den planerade förhandlingen,

och

(ii) underrättades om att ett beslut kunde meddelas även om han eller hon inte var personligen närvarande vid förhandlingen,

eller

5 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

(b) i vetskap om den planerade förhandlingen hade gett i uppdrag åt ett juridiskt ombud som antingen utsetts av den berörda personen eller av staten att försvara honom eller henne vid förhandlingen och faktiskt försvarades av ombudet vid förhandlingen

…”

2. Direktiv 2016/343

10. I skälen 9, 33, 35, 44 och 47 i direktiv 2016/343 anges följande:

”(9) Syftet med detta direktiv är att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden genom att föreskriva gemensamma minimiregler avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången.

…

(33) Rätten till en rättvis rättegång är en av grundprinciperna i ett demokratiskt samhälle. Rätten för misstänkta och tilltalade att närvara vid rättegången bygger på denna rättighet och bör säkerställas i hela unionen.

…

(35) Misstänktas och tilltalades rätt att vara närvarande vid rättegången är inte absolut. På vissa villkor bör misstänkta och tilltalade uttryckligen eller genom tyst medgivande, men på ett otvetydigt sätt, kunna avstå från denna rätt.

…

(44) Principen om effektiv unionsrätt kräver att medlemsstaterna inför lämpliga och effektiva rättsmedel i händelse av ett åsidosättande av en rättighet som gäller för enskilda enligt unionsrätten. Ett effektivt rättsmedel vid ett åsidosättande av någon av de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv bör så långt det är möjligt ha till effekt att misstänkta eller tilltalade får samma ställning som den de skulle ha haft om åsidosättandet inte hade inträffat, i syfte att skydda rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar.

…

(47) Detta direktiv garanterar de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, nedan kallad stadgan] och i Europakonventionen, inbegripet … rätten till en rättvis rättegång samt oskuldspresumtionen och rätten till försvar. Hänsyn bör särskilt tas till artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), enligt vilken unionen ska erkänna de rättigheter, friheter och principer som fastställs i stadgan, och enligt vilken de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ska ingå i unionsrätten som allmänna principer.”

11. Artikel 1 i direktiv 2016/343, med rubriken ”Syfte” har följande lydelse:

”I detta direktiv fastställs gemensamma minimiregler för följande:

…

(b) Rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden.”

12. I artikel 8 i direktiv 2016/343, med rubriken ”Rätt att närvara vid rättegången” föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utevaro, om

a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utevaro, eller om

b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten.

3. Ett avgörande som har meddelats i enlighet med punkt 2 får verkställas mot den berörda personen.

4. Om medlemsstaterna tillhandahåller en möjlighet att hålla en rättegång i en misstänkts eller tilltalads utevaro, och det inte är möjligt att uppfylla villkoren i punkt 2 i denna artikel eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas, får medlemsstaterna föreskriva att ett avgörande ändå kan meddelas och verkställas. I sådana fall ska medlemsstaterna se till att när misstänkta eller tilltalade informeras om ett avgörande, särskilt när de grips, även informeras om möjligheten att angripa avgörandet och om rätten till en ny rättegång, eller om andra rättsmedel, i enlighet med artikel 9.

…”

13. Artikel 9 i direktivet som har rubriken ”Rätt till en ny rättegång” har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade, om dessa inte var närvarande vid sin rättegång och om de villkor som anges i artikel 8.2 inte var uppfyllda, har rätt till en ny rättegång eller annat rättsmedel som medger en ny prövning av sakfrågan, inbegripet prövning av ny bevisning, och som kan leda till att det ursprungliga avgörandet upphävs. I detta avseende ska medlemsstaterna se till att dessa misstänkta och tilltalade har rätt att närvara, att delta på ett effektivt sätt i enlighet med förfaranden enligt nationell rätt och att utöva sin rätt till försvar.”

14. I artikel 10 I direktivet med rubriken ”Rättsmedel” föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har tillgång till ett effektivt rättsmedel om deras rättigheter enligt detta direktiv åsidosätts.

…”

B. Tysk rätt

15. I 83 § punkt 1 led 3 Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (lag om internationell rättslig hjälp i brottmål) (nedan kallad IRG) i den lydelse som offentliggjordes den 27 juni 1994,[6] senast ändrad genom 4 § lagen av den 10 december 2019,[7] som införlivar artikel 4a i rambeslut 2002/584 med tysk rätt, föreskrivs att en utlämning grundad på en europeisk arresteringsorder inte är tillåten när den

6 BGBl. I s. 1537.

7 BGBl. I s. 2128.

dömda personen inte har varit personligen närvarande vid den rättegång som låg till grund för domen. Under vissa omständigheter, som anges i 83 § punkterna 2, 3 och 4 IRG är utlämning av en person som inte varit närvarande vid rättegången emellertid, såsom ett undantag från den allmänna regeln, tillåtet.

16. 83 § IRG har följande lydelse:

”…

(2) Utlämning är, som ett undantag från [83 § punkt 1 led 3], emellertid tillåtet när

1. den dömda personen

a) i god tid

aa) personligen kallats till förhandlingen, vilken lett till domen eller

bb) på annat sätt offentligt informerats om datum och plats för förhandlingen, vilken lett till domen, på ett sådant sätt att det entydigt visats att den dömda personen hade kännedom om den planerade förhandlingen, och

b) informerats om att ett avgörande kunde komma att meddelas även i hans eller hennes utevaro,

2. den dömda personen, med vetskap om att ett förfarande inletts mot honom eller henne, i vilket dennes ombud deltagit, har förhindrat en personlig kallelse genom att avvika, eller

…”

II. Bakgrund, förfarandet och tolkningsfrågorna

17. Enligt beslutet om hänskjutande är TR en rumänsk medborgare som har dömts i rumänska domstolar för olika brott som han begått i Rumänien. I detta sammanhang har rumänska domstolar utfärdat tre europeiska arresteringsorder i syfte att verkställa fängelsestraff som utdömts i tre olika domar som meddelats av två olika rumänska domstolar.

18. Två av dessa arresteringsorder är relevanta i förevarande mål. I de mål som hade samband med var och en av dessa arresteringsorder försökte de rumänska myndigheterna utan framgång delge TR en kallelse till rättegångarna i första instans. I båda målen gjordes försök att kalla honom personligen på hans senast kända adress i Rumänien. Offentliga kallelser lämnades på TR:s adress, varvid kallelserna enligt rumänsk rätt behandlades som delgivna efter att tio dagar hade gått.

19. Även om TR inte kallats personligen, hade han kännedom om rättegången i första instans. I vart och ett av de båda målen utsåg han en advokat och uppdrog åt denne att försvara honom. Han företräddes verkligen i båda målen av den advokat han valt. TR infann sig emellertid inte själv vid rättegången och dömdes slutligen i sin utevaro.

20. Domarna i båda målen överklagades. I åtminstone ett av dessa båda mål lämnades överklagandena in av den advokat som TR hade valt och gett i uppdrag att försvara honom i målet i första instans. Omständigheterna kring dessa överklaganden framgår inte helt klart av de handlingar som domstolen förfogar över, men TR företräddes i båda fallen av ett ombud som utsetts av domstolen.

21. TR reste i oktober 2018 till Tyskland och var under en kort period från den 29 oktober 2018 till den 30 januari 2019 folkbokförd i Bad Nauheim i delstaten Hessen. Enligt ett uttalande av hans partner, var han först bosatt i Hessen och därefter från cirka maj 2019 i Hamburg utan att ha kunnat registrera sina adresser ”eftersom han var efterlyst av de rumänska myndigheterna för mordbrand” och därför på flykt. Den hänskjutande domstolen har betraktat detta uttalande som trovärdigt. [8]

22. Från den tidpunkt då TR upphörde att vara folkbokförd i Bad Nauheim och fram till hans gripande, hade han ingen officiellt registrerad adress. Vid gripandet hade han identitetshandlingar som tillhörde en annan person, som han påstod var hans bror. Han angav inget skäl till varför han hade dessa identitetshandlingar på sig och enligt den information som polisen lämnat hade TR också ofta använt en annans broders identitet.

23. Mot denna bakgrund drog den hänskjutande domstolen slutsatsen att TR hade avvikit från Rumänien och höll sig undan i Tyskland för att undgå de domar som låg till grund för den båda europeiska arresteringsorder som är aktuella i förevarande mål.

24. I beslut av den 28 maj 2020 fann den hänskjutande domstolen att villkoren för utlämning i 83 § punkt 2 led 2 IRG var uppfyllda i TR:s fall. Den ansåg att han med vetskap om de rättegångar som de europeiska arresteringsorderna grundade sig på hade avvikit till Tyskland och därmed förhindrat att han personligen delgavs kallelserna. Den hänskjutande domstolen ansåg vidare, mot bakgrund av den information som de rumänska myndigheterna hade lämnat, att den tilltalade personen i båda målen i första instans hade företrätts av ett ombud som han valt och i båda målen om överklagande av ett ombud som appellationsdomstolen hade utsett. Den hänskjutande domstolen fann att utlämningen av TR enligt dessa båda arresteringsorder därför var tillåtet enligt den tyska lagstiftning som införlivade beslut 2002/584 med den tyska rätten.

25. Genom beslut av den 24 juni 2020, beviljade den hänskjutande domstolen TR:s begäran om omprövning av beslutet av den 28 maj 2020. TR:s ombud anförde att utlämning av TR utan garanti för att TR skulle beviljas ett återupptagande av målet skulle vara olagligt enligt artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343, och ifrågasatte förenligheten av 83 § punkt 2 led 2 IRG med direktiv 2016/343.

26. Det ankommer nu på den hänskjutande domstolen att fastställa om dess beslut av den 28 maj 2020 ska stå fast, eller om utlämningen av TR ska förklaras olagligt.

27. Mot denna bakgrund beslutade Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland) att förklara målet vilande och ställa följande fråga till EU-domstolen för ett förhandsavgörande:

”Ska bestämmelserna i direktiv 2016/343, särskilt artiklarna 8 och 9 i direktivet, vid beslut om utlämning för lagföring av en person som dömts i sin utevaro från en av Europeiska unionens medlemsstater till en annan medlemsstat, tolkas så, att frågan huruvida utlämning är tillåten – i synnerhet i en situation där den dömda personen har avvikit – beror på om den anmodande staten uppfyller de krav som anges i direktivet?” [9]

28. Den 23 september 2020 beslutade domstolen att pröva begäran om förhandsavgörande enligt det brådskande förfarandet, med stöd av artikel 107.1 i domstolens rättegångsregler.

8 Se punkt III(1)(a)(2)(a)(bb), andra stycket, i beslutet om hänskjutande (”nach vorläufiger Bewertung glaubhafte und belastbare Angaben”).

9 Även om den hänskjutande domstolens fråga enligt dess lydelse avser ”utlämning för lagföring” framgår det av beslutet om hänskjutande att det avser överlämnandet av den berörda personen för verkställandet av ett fängelsestraff och huruvida ett sådant överlämnande skulle vara lagligt enligt relevanta unionsrättsliga bestämmelser. Hänvisningen till ”lagföring” (”Strafverfolgung”) i stället för ”verkställande av ett fängelsestraff” (”Strafvollstreckung”) är ett skrivfel.

29. Domstolen beslutade även att uppmana Rumänien att skriftligen tillhandahålla all relevant information om förevarande mål i enlighet med artikel 109.3 i rättegångsreglerna.

30. Ett skriftligt yttrande om den fråga som hänskjutits för ett förhandsavgörande har ingetts av Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (Allmänna åklagarmyndigheten, Hamburg, Tyskland), Rumänien och kommissionen. TR, Förbundsrepubliken Tyskland och Republiken Polen yttrade sig muntligen vid förhandlingen den 19 november 2020.

III. Rättslig bedömning

A. Inledande anmärkningar

31. Även om tolkningsfrågan såsom den har formulerats av den hänskjutande domstolen avser en tolkning av direktiv 2016/343, söker den hänskjutande domstolen egentligen få klarhet i huruvida bestämmelserna i direktiv 2016/343, närmare bestämt artiklarna 8 och 9 i detta, har en inverkan på tillämpningen av de skäl som tillåter att verkställighet vägras och som anges i artikel 4a i rambeslut 2002/584. Av detta skäl anser jag att det är lämpligt att först behandla rambeslutet och särskilt artikel 4a i detta samt de omständigheter under vilka domstolen har erkänt en rätt eller skyldighet för den verkställande domstolen att ”avsluta överlämnandeförfarandet” innan jag övergår till en bedömning av direktiv 2016/343 och slutligen av samverkan mellan dem båda.

B. Rambeslutet

1. Allmänna anmärkningar

32. Domstolen har i fast praxis slagit fast att såväl principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna som principen om ömsesidigt erkännande har en grundläggande betydelse inom unionsrätten, eftersom de gör det möjligt att skapa och upprätthålla ett område utan inre gränser. Närmare bestämt innebär principen om ömsesidigt förtroende, särskilt när det gäller området med frihet, säkerhet och rättvisa, att var och en av medlemsstaterna, utom under exceptionella omständigheter, anser att alla de andra medlemsstaterna iakttar unionsrätten och särskilt de grundläggande rättigheter som erkänns i unionsrätten. [10]

33. Således har domstolen slagit fast att principen om ömsesidigt erkännande, vilken utgör en ”hörnsten” i det straffrättsliga samarbetet, enligt artikel 1.2 i rambeslut 2002/584, innebär att medlemsstaterna i princip är skyldiga att verkställa en europeisk arresteringsorder. Den verkställande rättsliga myndigheten kan därför endast vägra att verkställa en sådan order i de undantagsfall, som är uttömmande uppräknade, då verkställighet ska vägras enligt artikel 3 i rambeslutet och då verkställighet får vägras enligt artiklarna 4 och 4a i rambeslutet. Verkställigheten av en europeisk arresteringsorder får dessutom endast underställas ett av de villkor som är uttömmande uppräknade i artikel 5 i rambeslutet. [11]

10 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 78 och där angiven rättspraxis).

11 Domen Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkterna 79 och 80 samt där angiven rättspraxis).

2. Uttryckliga skäl för att vägra verkställighet enligt bestämmelserna i rambeslut 2002/584

34. Som nämnts i punkt 33 i detta förslag till avgörande, innehåller rambeslut 2002/584 tre bestämmelser om ”skäl till att vägra verkställighet” av den europeiska arresteringsordern. Ingen av de tre tvingande skälen i artikel 3 eller de fakultativa skälen i artikel 4 för att vägra verkställighet är tillämpliga i förevarande mål. Den relevanta bestämmelsen i detta mål är artikel 4a i rambeslutet, vilken innehåller ett skäl för ”fakultativ vägran att verkställa” en europeisk arresteringsorder. I artikel 4a föreskrivs avseende europeiska arresteringsorder som utfärdats för verkställande av ett fängelsestraff att den verkställande rättsliga myndigheten ”får” vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, när personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen, såvida inta något av flera undantag är tillämpligt. Enligt dessa undantag är, om något av de fyra villkor som anges i artikel 4a.1 a–d uppfyllda, verkställandet av överlämnandet obligatoriskt. Denna ändring i förhållande till den reglering som gällde enligt den tidigare gällande unionsbestämmelsen,[12] hade till syfte att underlätta överlämnandet.[13] Den eliminerade också den verkställande rättsliga myndighetens uppgift att besluta om lämpligheten av en garanti som den utfärdande rättsliga myndigheten gett. Artikel 4a i rambeslut 2002/584 medför således inte någon skyldighet för den verkställande rättsliga myndigheten att avstå från att överlämna en person för de fall han eller hon inte närvarade personligen vid deras rättegång. Den *tillåter* endast den verkställande rättsliga myndigheten att göra detta, och då endast om undantagen från skälen i artikel 4a för fakultativ vägran att verkställa inte är tillämpliga. Om kriterierna för ett eller flera av dessa undantag är uppfyllda, är den verkställande rättsliga myndigheten skyldig att verkställa överlämnandet av den berörda personen, även om hon eller han inte närvarade personligen vid förhandlingen.

3. Det är tillåtet att verkställa de båda europeiska arresteringsorderna enligt bestämmelserna i rambeslut 2002/584

35. Enligt de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat, företräddes TR av ett ombud som han själv hade valt och gett fullmakt i båda de aktuella målen i första instans. Dessa rättegångar förefaller således uppfylla villkoren i artikel 4a.1 b i rambeslut 2002/584, och om dessa rättegångar hade varit de enda relevanta skulle verkställandet av de båda europeiska arresteringsorderna ha varit obligatoriskt.

36. Domarna i båda dessa mål överklagades emellertid. Det framgår inte tydligt av de handlingar som domstolen förfogar över huruvida överklagandeförfarandena i dessa båda rumänska mål kan klassificeras som ”förhandling [som ledde till beslutet]” i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, i enlighet med domstolens tolkning i domen Tupikas[14] och således var ”förfarande[na] vid den instans som meddelade [de] sista av dessa avgöranden”[15] i den mening som avses i den domen. Om det med målen om överklagande avses ”förhandlingarna som ledde till besluten”, såsom domstolen tolkat detta begrepp, är det förhandlingarna i dessa mål som måste uppfylla villkoren i artikel 4a.1 a–d för att verkställigheten av den europeiska arresteringsordern ska vara obligatorisk. Om överklagandemålen inte är ”förhandlingarna som ledde till besluten” – vilket

12 Nämligen artikel 5.1 i rambeslut 2002/584 före ändringen av rambeslut 2002/584 genom rambeslut 2009/299.

13 Se, för ett liknande resonemang, skälen 3 i rambeslut 2009/299: ” Lösningarna i dessa rambeslut är inte tillfredsställande i fall där personen inte har kunnat underrättas om det rättsliga förfarandet… Enligt rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemsstaterna … kan den verkställande myndigheten begära att den utfärdande myndigheten lämnar tillräckliga garantier om att den person som är föremål för den europeiska arresteringsordern kommer att ges möjlighet till en förnyad prövning av fallet i den utfärdande medlemsstaten och att vara närvarande när domen meddelas. Lämpligheten av en sådan garanti är en fråga som ska avgöras av den verkställande myndigheten och det är därför svårt att exakt veta när verkställighet kan vägras”.

14 Dom av den 10 augusti 2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 81). Enligt domstolens dom i målet Tupikas, ska i sådana fall där förfarandet har genomförts i flera instanser ”förhandling [som ledde till beslutet]” förstås som att det avser ”förfarandet vid den instans som meddelade det sista av dessa avgöranden, såvida den aktuella domstolen därigenom slutgiltigt fastställde den berörda personens skuld … efter att ha utfört en såväl faktisk som rättslig prövning av försvårande och förmildrande omständigheter …”.

15 Ibidem, punkt 83.

skulle kunna vara fallet beträffande överklaganden enbart av frågor avseende rättsfrågor – torde verkställandet av de europeiska arresteringsorderna vara obligatoriskt. Det framgår inte tydligt av beslutet om hänskjutande huruvida det är möjligt att avgöra om så är fallet med hjälp av de uppgifter som de rumänska rättsliga myndigheterna lämnat.

37. Såsom den hänskjutande domstolen har beskrivit målet för EU-domstolen, står emellertid den hänskjutande domstolen inför en situation där överlämnandet av TR – enligt den hänskjutande domstolens uppfattning och enligt dess bedömning av de faktiska omständigheterna i målet, samt mot bakgrund av de uppgifter som finns i de europeiska arresteringsorderna och svaren från de rumänska myndigheterna på dess frågor – är fakultativt enligt artikel 4a i rambeslut 2002/584 och överlämnandet är tillåtet enligt nationell lagstiftning. Den hänskjutande domstolen anser också att det, enligt dess bedömning av dessa faktiska omständigheter, finns en risk för att TR:s rättigheter enligt direktiv 2016/343 åsidosätts, om han inte beviljas en ny rättegång i den utfärdande medlemsstaten (Rumänien). Den utfärdande (rumänska) rättsliga myndigheten har emellertid inte velat utlova en sådan ny rättegång och den hänskjutande undrar således huruvida den är tvungen att underlåta att tillämpa de nationella bestämmelser som tillåter verkställande av de europeiska arresteringsorderna i syfte att vägra det *fakultativa* [16] överlämnandet av TR i ett fall där den anser att hans rättigheter enligt direktiv 2016/343 kan komma att åsidosättas.

4. Domstolens dom Melloni

38. Domstolen har redan haft tillfälle att tolka förenligheten mellan artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 med kraven enligt artiklarna 47 och 48.2 i stadgan i ett sammanhang där ett undantag från den fakultativa överlämnande-bestämmelsen för utevarodomar var tillämpligt. I det mål som avgjordes genom domen Melloni, [17] hade den dömda personen företrätts både i första instans och i målen om överklagande av ett ombud som han valt och gett fullmakt. Den (spanska) rättsliga myndighetens överlämnande av honom till den utfärdande medlemsstaten (Italien) var därför obligatoriskt, inte fakultativt, enligt bestämmelserna i rambeslut 2002/584.

39. Även om domslutet i domstolens dom Melloni är formulerat som om det omfattade varje överlämnande enligt artikel 4a.1, [18] så ska domen förstås så att den endast avser fall där – till skillnad från i förevarande mål – överlämnande är obligatoriskt och inte fakultativt, det vill säga de fall där ett eller flera av undantagen i artikel 4a.1 a–d är tillämpliga. Domen kan inte förstås så att den omfattar något fakultativt överlämnande som den verkställande medlemsstaten får tillåta inom dess utrymme för skönsmässig bedömning när kraven i artikel 4a.1 a–d inte är uppfyllda. Detta framgår även tydligt av domstolens detaljerade bedömning i punkterna 47–54 i den domen.

40. Om den hänskjutande domstolen skulle finna att ett av undantagen i artikel 4a.1 a–d är tillämpligt, det vill säga att de förfaranden som låg bakom de europeiska arresteringsorderna uppfyllde processgarantierna i ett av dessa undantag, skulle bedömningen i domen Melloni att ”[a]rtikel 4a.1 … är förenlig med de krav som följer av artiklarna 47 och 48.2 i [stadgan]” vara tillämplig och slutsatsen skulle bli att TR:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång, inbegripet hans rätt att närvara vid rättegången, inte hade åsidosatts.

41. Som nämns i punkterna 36 och 37 i detta förslag till avgörande, är det möjligt att ett av undantagen i artikel 4a.1 a eller b skulle kunna vara tillämpligt (även om detta inte alls är uppenbart). Eftersom den hänskjutande domstolen har grundat sin tolkningsfråga på premissen att verkställigheten av de aktuella europeiska arresteringsorderna omfattas av de fakultativa skälen för vägran att verkställa en sådan order, kommer jag att utgå från detta antagande.

16 Fakultativt enligt artikel 4a i rambeslut 2002/584.

17 Dom av den 26 februari 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107).

18 I punkt 2 i domslutet anges att ”Artikel 4a.1 … är förenlig med de krav som följer av artiklarna 47 och 48.2 i [stadgan]”.

5. Undantagsfall i vilka domstolen har godtagit att den verkställande rättsliga myndigheten får ”avsluta det förfarande för överlämnande som föreskrivs i rambeslut 2002/584”

42. Domstolen har i ett begränsat antal mål om åsidosättande av de berörda personernas grundläggande rättigheter funnit att ”den verkställande rättsliga myndigheten, under vissa villkor, har rätt att avsluta överlämnandeförfarandet enligt rambeslut 2002/584”. [19]

43. Domstolen har som grund för denna exceptionella avvikelse från bestämmelserna i rambeslut 2002/584 angett artikel 1.3 i rambeslutet, i vilken anges att det ”[inte] påverkar … skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [EU]”. Domstolen har vidare i sin praxis slagit fast att principerna om ömsesidigt förtroende under exceptionella omständigheter får begränsas. [20]

44. Däremot har domstolen påpekat att det framgår av skäl 10 i rambeslut 2002/584 att tillämpningen av systemet med en europeisk arresteringsorder får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i artikel 2 FEU och i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artikel 7 FEU. [21]

45. Mot denna bakgrund har domstolen fastställt vissa normer för den prövning som den verkställande rättsliga myndigheten ska göra när det föreligger en risk att den berörda personens grundläggande rättigheter kan komma åsidosattas av den utfärdande medlemsstaten om han eller hon överlämnas. Inför ett potentiellt åsidosättande av förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling i artikel 4 i stadgan av den utfärdande medlemsstaten, krävs således att den verkställande rättsliga myndigheten ytterligare utreder huruvida det finns ”objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter” som visar brister och därefter ”på ett konkret och precist sätt kontrollera[r] huruvida det finns grundad anledning att tro” att den berörda personen löper en *verklig risk* för att utsättas för åsidosättande av denna grundläggande rättighet. [22] Om detta är fallet ska den verkställande rättsliga myndigheten ”begära kompletterande upplysningar” från den utfärdande rättsliga myndigheten och skjuta upp sitt beslut om överlämnande av den berörda personen till dess den fått ”de kompletterande uppgifter som gör det möjligt att undanröja förekomsten av en sådan risk”. Om denna risk inte kan undanröjas inom rimlig tid, ska myndigheten besluta ”huruvida det finns anledning att avsluta överlämnandeförfarandet”. [23]

46. Fastställandet av risken för åsidosättande av en grundläggande rättighet ska göras från fall till fall. Domstolen angav, beträffande ett potentiellt åsidosättande av förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling, i domen Generalstaatsanwaltschaft, att endast ”förhållandena på de fängelser där det enligt tillgängliga uppgifter är troligt att [den berörda personen] kommer att vara frihetsberövad”, ska utredas i detta syfte och ”endast de konkreta och precisa förhållanden under den berörda personens frihetsberövande som är relevanta för bedömningen av om vederbörande löper en verklig risk att behandlas på ett omänskligt eller förnedrande sätt ska undersökas”. [24]

19 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 44), och dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövande i Ungern) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkt 57). (Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Campos Sánchez-Bordona i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet) (C-354/20 PPU och C-412/20 PPU, EU:C:2020:925, punkterna 39, 40 and 44).

20 Se, för ett liknande resonemang, domstolens yttrande 2/13 (Unionens anslutning till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna) av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 191 och där angiven rättspraxis).

21 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 81), och dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 70.

22 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, domslutet, punkt 104), avseende åsidosättande av artikel 4 i stadgan på grund av omänsklig eller förnedrande behandling genom villkoren i rumänska och ungerska fängelser, och dom av den 25 juli 2018 Generalstaatsanwaltschaft (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkterna 60 och 62).

23 Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, domslutet, punkt 104).

24 Dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, domslutet, andra och tredje strecksatserna).

47. Domstolen tillämpade, i ett sammanhang som rörde ett potentiellt åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång, i domen Minister for Justice and Equality,[25] i huvudsak samma kriterier som i domen Aranyosi och Căldăraru,[26] efter att först ha konstaterat att en verklig risk för en kränkning av den berörda personens grundläggande rätt till en oavhängig domstol och därmed av den personens ”grundläggande rätt till en rättvis rättegång”, enligt artikel 47 andra stycket i stadgan, på samma sätt som en verklig risk för ett åsidosättande av artikel 4 i stadgan, kunde medföra att den verkställande rättsliga myndigheten har rätt att, undantagsvis, avstå från att vidta åtgärder med anledning av en europeisk arresteringsorder med stöd av artikel 1.3 i rambeslut 2002/584.[27]

48. De gemensamma aspekterna av denna rättspraxis är således för det första förekomsten av externa ”skäl” eller ”uppgifter” – som ska vara ”objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade” och som i målen avseende artikel 4 i stadgan utgjordes av domar av Europadomstolen och i målet avseende artikel 47 andra stycket i stadgan var kommissionens motiverade förslag[28] – vilka ska visa de ”brister” som kan ge upphov till en verklig risk för åsidosättande av den aktuella grundläggande rättigheten, och därefter för det andra ett fastställande i det enskilda fallet av att det finns en verklig risk för att den berörda personens grundläggande rättigheter kränks om han eller hon överlämnas, beroende på personens individuella situation.

C. Innehållet i den grundläggande rättigheten att närvara vid sin rättegång, som garanteras i artikel 47 andra stycket i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen

49. Artikel 47 i stadgan har rubriken ”Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol”. I andra stycket anges att ”[v]ar och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag”. I förklaringarna avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna[29] påpekas att andra stycket i artikel 47 i stadgan motsvarar artikel 6.1 i Europakonventionen, om rätt till en rättvis rättegång.[30] I punkt 3 i artikel 52 i stadgan, vilken har rubriken ”Rättigheternas och principernas räckvidd och tolkning”, föreskrivs följande: ”I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av [Europakonventionen] ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.”

50. Rätten att personligen närvara vid förhandlingen utgör en grundläggande del av rätten till en rättvis rättegång. Som domstolen och Europadomstolen har angett i fast praxis, kan den tilltalade emellertid avsäga sig denna rätt, uttryckligen eller underförstått genom sitt beteende,[31] såsom när personen försöker undvika rättegången. Som Europadomstolen har angett, ”utgör det … ett fall av *déni de justice*

25 Dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i Domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

26 Det kriterium som angavs i domen Minister for Justice and Equality avsåg ”objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter” medan det kriterium som angavs i domen Aranyosi gällde konkreta ”skäl” som uppfyllde denna norm. Skälen för att tro att det förelåg ett åsidosättande av en grundläggande rättighet var i målet Aranyosi tyngre än i målet Minister for Justice and Equality, eftersom de förstnämnda bestod i domar från Europadomstolen med fastställande av åsidosättande av artikel 3 i Europakonventionen och de sistnämnda utgjordes av ett motiverat förslag av kommissionen i vilket angavs att ett åsidosättande av de polska domstolarnas självständighet förelåg.

27 Se den omfattande analysen i punkterna 47–59 i domen av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

28 Kommissionens motiverade förslag av den 20 december 2017 som lagts fram i enlighet med artikel 7.1 i Fördraget om Europeiska unionen angående rättsstatsprincipen i Polen (COM(2017) 835 final).

29 EUT C 303, 2007, s. 17.

30 Se, för ett liknande resonemang, även dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 33) och punkt 48 i mitt förslag till avgörande i det målet.

31 Se dom av den 26 februari 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 49), dom av den 13 februari 2020, Spetsializirana prokuratura (C-688/18, EU:C:2020:94, punkt 37), Europadomstolen den 1 mars 2006, Sejdovic/Italien CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86 (”vare sig lydelsen eller andan i artikel 6 i konventionen hindrar en person från att av egen fri vilja uttryckligen eller underförstått avsäga sig rätten till en rättvis rättegång”). Se även Europadomstolen den 30 november 2000, Kwiatkowska/Italien, CE:ECHR:2000:1130DEC005286899, för ett liknande resonemang.

(rättsvägran) när en person som dömts i sin utevaro (*in absentia*) inte senare kan beviljas förnyad prövning vid en domstol som, efter att ha hört honom eller henne, uttalar sig om huruvida anklagelsen är välgrundad, och det inte har fastställts att vederbörande har *avstått från sin rätt att inställa sig och försvara sig* eller har *haft för avsikt att undandra sig rättvisan*”.[32]

51. För det fall den person som dömts i sin utevaro inte officiellt delgetts kallelse till rättegången uppkommer enligt Europadomstolen vidare frågan huruvida han eller hon ska anses ha haft tillräcklig kännedom om det faktum att det pågick ett brottmål mot honom eller henne och om rättegången för att kunna besluta att avstå från sin rätt att närvara vid förhandlingen, eller att undandra sig lagföring. Europadomstolen angav att ”vissa fastställda omständigheter otvetydigt kan visa att den tilltalade har kännedom om det pågående brottmålet mot honom [eller henne] och om arten av anklagelsen och grunden för denna och inte har för avsikt att delta i rättegången eller avser att undandra sig lagföring”.[33]

52. Denna praxis från Europadomstolen avser emellertid mål i första instans. När det gäller mål efter överklagande är skyddet för rätten att närvara personligen vid rättegången betydligt mer begränsat. Det ska påpekas att det i Europadomstolens praxis görs en åtskillnad mellan situationer där målet om överklagande endast rör rättsfrågor från mål där överdomstolens där överdomstolen kan pröva både frågor avseende de faktiska omständigheterna och rättsfrågor och göra en helhetsbedömning av frågan om huruvida personen är skyldig. I det förstnämnda fallet kan kravet i artikel 6 i Europakonventionen vara uppfyllt även om klaganden inte har getts möjlighet att höras personligen, under förutsättning att en offentlig förhandling har hållits i första instans.[34] I det sistnämnda fallet, och särskilt när ett strängare straff har yrkats vid appellationsdomstolen, är sannolikheten större att den tilltalades närvaro är nödvändig.[35]

53. I redogörelsen för de faktiska omständigheter i beslutet om hänskjutande anges inte i detalj karaktären av rättegången i andra instans i målen avseende TR. Det framgår därför inte klart vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen av hans rätt att närvara personligen i dessa rättegångar och av huruvida de rumänska myndigheternas ansträngningar att delge honom kallelse i dessa överklagandemål var ändamålsenliga i förhållande till TR:s grundläggande rättighet att närvara personligen vid rättegången såsom den garanteras i artikel 47 andra stycket i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen.

54. De faktiska omständigheterna, såsom de angetts i beslutet om hänskjutande stöder emellertid tydligt den hänskjutande domstolens uppfattning att TR avsiktligen avvek för att undandra sig rättegångarna, både i förfarandet i första instans och i överklagandeförfarandet, och försökte undvika att bli anhållen. Det förefaller också som om TR hade kännedom om förfarandet mot honom och vad han var anklagad för. Mot bakgrund av denna slutsats, vilken det ankommer på den hänskjutande domstolen att dra, har TR:s grundläggande rätt att närvara vid sin rättegång såsom den garanteras enligt artikel 47 andra stycket i stadgan inte kränkts på grund av att han dömts i sin utevaro eller på grund av den utfärdande medlemsstatens senare vägran att garantera honom en ny rättegång.

32 Europadomstolen den 1 mars 2006, Sejdovic/Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 82 (min kursivering).

33 Europadomstolen den 1 mars 2006, Sejdovic/Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, §§ 98 och 99. Europadomstolen fann i sin dom av den 26 januari 2017, Lena Atanasova/Bulgarien, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907. § 52, att den tilltalade hade avstått från sin rätt att närvara personligen vid rättegången, vilken garanteras i artikel 6.1 i Europakonventionen, då personen hade blivit vederbörligen informerad om det straffrättsliga målet och de brott hon åtalades för, hade bekräftat de faktiska omständigheterna och uppgett sig vara beredd att förhandla om straffet, och därefter lämnat den adress som hon tidigare hade uppgett till myndigheterna utan att meddela någon adressändring och då myndigheterna hade vidtagit rimliga åtgärder för att säkerställa hennes närvaro vid rättegången.

34 Europadomstolen den 22 februari 1984, Sutter/Schweiz, CE:ECHR:1984:0222JUD000820978, § 30.

35 Europadomstolen den 6 juli 2004, Dondarini/San Marino, CE:ECHR:2004:0706JUD005054599 § 27.

55. Eftersom ingen grundläggande rättighet förefaller ha åsidosatts med hänsyn till de faktiska omständigheterna såsom de framställts i beslutet om hänskjutande, är frågan huruvida en verkställande rättslig myndighet får ”avsluta överlämnandeförfarandet” i enlighet med domstolens praxis i domarna Aranyosi och Căldăraru, Generalstaatsanwaltschaft och Minister for Justice and Equality irrelevant.

56. Det återstår dock att bedöma huruvida den del av skyddet som garanteras av direktiv 2016/343 som går längre än det skydd som garanteras i artikel 47 andra stycket i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen begränsar den verkställande medlemsstatens utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpningen av de fakultativa skälen för att vägra verkställighet i artikel 4a i rambeslut 2002/584 med den nationella rätten.

D. Ställningen för de ytterligare garantier för rätten att närvara personligen som anges i direktiv 2016/343

57. Enligt skäl 9 i direktiv 2016/343 är syftet med direktivet att stärka rätten till en rättvis rättegång genom att fastställa gemensamma minimiregler om bland annat rätten att närvara vid rättegången. Genom att fastställa gemensamma minimiregler om skyddet för misstänktas och tilltalades processuella rättigheter syftar direktivet till att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system, och således till att underlätta det ömsesidiga erkännandet av avgöranden i straffrättsliga frågor. [36]

58. Det framgår tydligt av strukturen i direktiv 2016/343 och de rättsmedel som föreskrivs i detta att det, när det gäller rätten att närvara vid rättegången, riktar sig till den medlemsstat där en rättegång äger rum eller ägde rum. Endast denna medlemsstat kan bevilja det rättsmedel som föreskrivs i artikel 9, nämligen rätten till en ny rättegång.

59. Artikel 4a i rambeslut 2002/584 är däremot, vilket är logiskt, riktad till *andra* medlemsstater än den där rättegången ägde rum och där den berörda personen dömdes. Endast dessa medlemsstater får överlämna den berörda personen till den medlemsstat där han eller hon dömdes.

60. Rambeslut 2002/584 och direktiv 2016/343 har inte bara olika adressater. De reglerar också olika frågor.

61. Som den hänskjutande domstolen har påpekat är det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2016/343, vad gäller detta mål, begränsat till minimikrav för utevarorättegångar i medlemsstaterna. En utvidgning av direktivets tillämpningsområde till utlämnings- eller överlämningsförfaranden skulle därför kräva en motivering. Frågan huruvida minimikrav som är tillämpliga på nationella mål har iakttagits kan inte prövas i förfaranden om utlämning eller överlämning som genomförs i en annan medlemsstat. Sådana ärenden handläggs ofta under den tidspress som sammanhänger med att den berörda personen eventuellt är frihetsberövad och inom de naturliga gränserna för den verkställande rättsliga myndighetens förmåga att pröva huruvida bestämmelser i ett annat rättssystem, som ofta är skrivna på ett främmande språk, är förenliga med tillämpliga unionsrättsliga normer. En sådan prövning skulle gå utöver tillämpningsområdet för utlämningsförfaranden och stå i strid med principerna om ömsesidigt erkännande som är hörnstenen i domstolssamarbetet. Prövningen av utlämningslagstiftningen måste således nödvändigtvis vara begränsad.

36 Skäl 10 i direktiv 2016/343.

62. Som angavs i beslutet om hänskjutande finns det inte heller i förarbetena till direktivet stöd för en tillämpning av direktiv 2016/343 som begränsar den verkställande medlemsstatens utrymme för skönsmässig bedömning vid införlivandet av rambeslut 2002/584 med den nationella lagstiftningen. Som den hänskjutande domstolen har nämnt i beslutet om hänskjutande, framgår det av protokollet från samordningskommittén för området polissamarbete och straffrättsligt samarbete (se rådets dokument 12955/14 av den 9 september 2014, s. 2 och följande sidor), att kommissionen förespråkade en tillnärmning av kraven i direktiv 2016/343 och bestämmelserna om utlämning i form av artikel 4a i rambeslut 2002/584, eftersom syftet, trots att varje regelverk reglerar olika områden i båda fallen var att fastställa minimikrav på ett nationella straffrättsliga förfarande inom unionen och bestämmelserna därför hade ett oupplösligt samband:

”*According to the Commission, the rules that apply in case of the absence of a person at his or her trial are intrinsically linked to the right of that person to be present at the trial. This right and the criteria to judge suspects or accused persons in their absence would be two sides of the same coin*.” (s. 3).

63. Kommissionen fick emellertid inte igenom detta förslag, eftersom företrädare från medlemsstaterna hänvisade till att det var frågan om olika regleringsområden och -syften och således enhälligt avvisade att direktivförslaget utökades till att omfatta bestämmelserna om utlämning.

”*It was reminded that the Framework Decision was concluded in another legal context (with unanimity voting) and that it had another aim than the present draft Directive (mutual recognition versus establishing minimum rules). Hence, it would not be desirable to transpose the text of the Framework Decision into the draft Directive*.” (s. 2).

64. Det ska påpekas att den *grundläggande* rätten att närvara personligen vid rättegången enligt artikel 47 andra stycket i stadgan och artikel 6.1 i Europakonventionen såsom den avgränsats av EU-domstolen och Europadomstolen, har ett betydligt snävare tillämpningsområde än rätten att närvara personligen vid rättegången enligt artikel 8 i direktiv 2016/343. Det är endast risken för åsidosättande av den snävare grundläggande rättigheten att närvara personligen vid rättegången som kan motivera att den verkställande rättsliga myndigheten avslutar överlämnandeförfarandet, inte det utvidgade tillämpningsområdet enligt direktivet.

65. Medan ett åsidosättande av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, inbegripet ett åsidosättande av den grundläggande rätten att närvara personligen vid rättegången såsom den tolkats av Europadomstolen kan motivera ”att avsluta överlämnandeförfarandet”, kan inte, enligt min uppfattning, en risk för eller ens vetskap om att en annan medlemsstat eventuellt inte fullt ut uppfyller varje aspekt av direktiv 2016/343 i sig motivera att överlämnandeförfarandet ska avslutas. Det ska erinras om att det av fast rättspraxis framgår att utrymmet för inskränkningar av principen om ömsesidigt erkännande ska tillämpas restriktivt.[37]

66. I ett fall där den verkställande medlemsstaten har utrymme för skönsmässig bedömning enligt artikel 4a i rambeslut 2002/584, anser jag att en sådan fastställd eller eventuell underlåtelse från den utfärdande medlemsstatens sida att rätta sig efter direktivet inte heller, enligt unionsrätten, begränsar den verkställande medlemsstatens behörighet att verkställa en europeisk arresteringsorder.

67. Det rättsmedel som den berörda personen har tillgång till - för det fall hans eller hennes rätt enligt direktiv 2016/343 att närvara personligen vid rättegången har åsidosatts på ett sätt som inte samtidigt innebär ett åsidosättande av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, som anges i artikel 47 andra stycket i stadgan - är en ny rättegång i den medlemsstat där han eller hon dömts i utevaro. Detta är det rättsmedel som anges i artikel 9 i direktiv 2016/343.

37 Se, för ett liknande resonemang, mitt förslag till avgörande C-216/18 PPU, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), EU:C:2018:517, punkt 73, och dom av den 26 april 2018, Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

68. Detta innebär inte att den verkställande medlemsstaten inte skulle kunna beakta huruvida personer som dömts i sin utevaro har garanterats alla de rättigheter som de har enligt direktiv 2016/343 i den utfärdande medlemsstaten, om den väljer att göra detta. Det betyder bara att sådana överväganden, i avsaknad av ett åsidosättande av en grundläggande rätt som skyddas av direktiv 2016/343 omfattas av medlemsstatens utrymme för skönsmässig bedömning.

IV. Förslag till avgörande

69. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara den tolkningsfråga som Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland) har ställt på följande sätt:

I avsaknad av en verklig risk för ett åsidosättande av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, innebär inte artiklarna 8 och 9 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden en begränsning av den verkställande medlemsstaten utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpningen av bestämmelser om fakultativa vägran att verkställa en europeisk arresteringsorder enligt artikel 4a i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i ändrad lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009.